

SVENSK LÄRARETIDNING

ORGAN FÖR SVERGES ALLMÄNNA FOLKSKOLLÄRAREFÖRENING.

Nr 43. (1,867.)

STOCKHOLM, 24 OKTOBER 1917

36:e årg.

Prenumerationspris:

1/4 år 5 kr., 3/4 år kr. 3,90, 1/2 år kr. 2,75, 1/4 år kr. 1,50.
Lösenummerpris 12 öre.

Prenumerationen sker
i hvar landsorten som i Stockholm
å närmaste postanstalt.

Redaktion:

Barnhusgatan 8, nedra botten.
Telefon: Brunkeb. 37 00.

Redaktören träffas i regel
10-10,30 f. m.

Utgivningsdag: onsdag.

Redaktör och ansvarig utgivare:

J. G. SÖDERBERG.

Förläggare:

Svensk Läraretidnings Förlagsaktiebolag.

Expedition:

Barnhusgatan 8, nedra botten.
Tel.: Allm. 60 00, Riks 30 00.
Kontorstid: 10-5.

Stockholm 1917.

Kungl. Hofboktr. Iduna Tryckeri-A.-B.

Annonsspris:

för 1 millimeter å ytersida 15 öre,
å innersida 12 öre; vid införande
även i Småskolan ett tillägg av 4 öre.

Annonsskall vara inlämnad
lördagen närmast före utgiv-
ningsdagen.

Ecklesiastikministerskifte.

VÄRNER RYDÉN.

A. HAMMARSTRÖM.

För andra gången i år har nu ministär-
förändring ägt rum. Av kända or-
saker har en vänsterregering trätt i
stället för den Swartzska ministären, vil-
ken fungerat sedan den 30 mars.

Då landshövdingen i Kronobergs län
ingick i sistnämnda regering som chef
för ecklesiastikdepartementet, kom han
rustad med rik erfarenhet och prövad

ämbetsmannaduglighet, utan att dock
hans föregående verksamhet fört honom
i någon intimare förbindelse med spe-
ciellt de intressen, vilka han som högste
vårdare av skolans angelägenheter hade
att taga befattning med och tillgodose.
Ingen väntade därför heller, att han på
detta område skulle komma att taga
några mera betydelsefulla initiativ. Att

ärligt fullfölja och söka bringa till ut-
förande vad företrädaren påbörjat och
lagt hand vid, var vad man kunde hop-
pas och vänta, och i det hänseendet
hava förväntningarna icke svikits, vilket
är förtjänt att tacksamt erkännas. Bland
de k. förordningar och kungörelser, som
av honom blivit kontrasignerade, om-
nämnda vi här följande, angående

ändrad lydelse av § 3 i lagen den 15 maj angående folkskoleväsendet i Stockholm;

ändrad lydelse av § 11 i reglementet den 22 juni 1892 för småskollärares m. fl. åldersunderstödsanstalt;

krigstidshjälp under år 1917 åt vissa pensionerade lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor m. fl.;

krigstidshjälp under år 1917 åt vissa behövande pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa;

krigstidshjälp under år 1917 åt vissa lärare vid kommunala mellanskolor;

ändrad lydelse av § 8 mom. 4, § 10 mom. 2 och § 32 i förnyade nådiga stadgan den 10 december 1897 angående folkundervisningen i riket;

tillfällig löneförbättring åt lärare vid folkskolor och småskolor; samt

tillfällig löneförbättring åt vissa lärare vid högre folkskolor.

*

Rörande den nye ecklesiastikministern meddela vi nedanstående personhistoriska data.

Värner Rydén föddes 1878 i Asarum i Blekinge. Fadern, pensionerad folkskollärare sedan 1888, har i omkring 60 år ägt och brukat hemmanet Höga-bäke, vilket han ännu vid 84 års ålder innehar. Av tio barn, som ännu leva, är Värner den femte i ordningen.

Han utexaminerades 1899 från Växjö folkskoleseminarium. Efter en tids tjänstgöring i hemsocknens folkskola samma år vann han anställning vid Malmö folkskolor, först som e. o. och från början av 1901 som ordinarie.

Genom den stora skolstriden därstädes för omkring 15 år sedan fäste han uppmärksamheten vid sig. I tidningen Arbetet gick han i en serie artiklar hänsynslöst till rätta med det system av förtryck och ofrihet, som vederbörande skolmyndigheter sökte införa och upprätthålla vid Malmö folkskolor, och som av R. med flammande förbittring skildrades och med drastiska exempel belystes i tidningen. I den mångåriga strid, som nu följde, ställde sig flertalet lärare och arbetare på R:s sida, under det att prästerskap och skolråd voro hans bittra vedersakare. Det var under denna tid de dramatiska kyrkostämmor i Malmö gingo av stapeln, om vilka en medarbetare i Dagens Nyheter skrev: »Alla ha förgått sig: inspektör, präster och stämmans ordförande, alla utom en, hr Rydén, som stått kallblodig och lugn i alla stridens skift.» — Striden slutade med seger för lärarna, och en försonligare stämning gjorde sig efter hand gällande, ej minst mellan stridens båda huvudkämpar, av vilka dr Stenkula var den ene.

En ny strid uppstod 1910, efter det R. på påskdagen hållit ett politiskt föredrag för sina valmän. Efter med honom anställt förhör, varvid som vapen användes bl. a. för flera år tillbaka timade förhållanden vid de på sin tid mycket omskrivna kyrkparaderna med visitationsförhör av biskop Billing, tilldelade skolrådet honom varning enligt

§ 32 av folkskolestadgan, en varning som dock upphävdes av domkapitlet.

Politiskt och skolpolitiskt intresserad, ingick R. en tid efter ovannämnda skolstrids början i det socialdemokratiska partiet och vart — samt har alltsedan varit — en flitig medarbetare i tidningen Arbetet. Efter en häftig valstrid invald i riksdagens andra kammare 1906, har han nedlagt sitt mesta arbete i statsutskottet, där han vart suppleant 1909 och ordinarie ledamot 1910. Ordförande i utskottets andra avdelning blev han 1914 och, såsom torde vara känt, har han varit erbjuden ordförandeskapet i hela det samlade utskottet till nästa års riksdag. Bland de frågor, som han i utskottsbehandlingen deltagit i, må nämnas de om folkskoleöverstyrelsens inrättande, seminarierformen, folkskoleinspektionens omorganisation samt de tillfälliga löneförbättringarna.

Åt lösningen av flera synnerligen betydelsefulla sociala spörsmål har han ägnat en väsentlig del av sitt intresse och sin arbetskraft, såsom: lagstadgad maximalarbetsdag, kostnadsfria resor för arbetssökande, allmän folkpensionering, rätt att exproprierat tomtmark för samlingslokaler (nu förverkligat), de öakta barnens rätt och deras mödrars ställning (rättsbjuden till mödrarna, skärpning av faderns försörjningsplikt, rätt för modern att i vissa fall med ed bekräfta en mans faderskap, rätt för utom äktenskapet födda barn att erhålla kännedom om sina föräldrar, sådana barns arvsrätt efter fader m. fl.; yrkanden, som i stor utsträckning förverkligats i de nya samhällslagarna).

En av hans första riksdagsmotioner avsåg höjning av understödet åt gamla småskollärare, och vid 1916 års och innevarande års riksdag väckte han motioner, som ledde till att väsentligt höjda understöd beviljades åt de gamla folk- och småskollärarna samt folkskollärareänkorna.

I det kommunala livet i sin hemstad har hr R. även tagit verksam del, särskilt i egenskap av stadsfullmäktig och medlem av en mängd kommittéer och beredningar. En av de första frukterna av hans kommunala insatser var organiserandet av Malmö arbetares bibliotek och läsesal, som numera åtnjuter stort kommunalt anslag och är stadens mest besökta folkbibliotek. I Skånes socialdemokratiska partidistrikt har han varit ordförande sedan dess bildande 1905 och sekreterare i socialdemokratiska riksdagsgruppen sedan 1908.

Bland övriga offentliga uppdrag, som gitvits åt honom, må nämnas: ledamotskap av hemliga utskottet 1916 och 1917, i kommittéerna för socialstyrelsens inrättande, för post- och järnvägspersonalens lönerreglering, för de stora försvarsberedningarna, för riksdagsarbetets förenkling, för den praktiska undervisningens ordnande, ävensom ledamotskap i lönerregleringskommittén för lärarelönerna.

Från trycket har R. utgivit en del populära handböcker angående vissa skattelagar och social lagstiftning, vilka utgått i stora upplagor.

I centralstyrelsen för Sverges allmänna folkskollärareförening invaldes R. 1915.

Gift i London 1907 med folkskollärarinnan Malin Olsson, som fortfarande kvarstår i skolans tjänst.

Rörande de förväntningar och förhoppningar, som man på folkskolehåll hyser med anledning av det timade personombytet i spetsen för vårt undervisningsdepartement, hänvisas till artikeln under rubriken För dagen.

Kommunala dyrtidstillägg.

Vid de under innevarande oktober månad hållna kyrkostämmorna i landets olika församlingar har mångenstädes helt naturligt frågan om dyrtidshjälp åt lärarepersonalen vid folk- och småskolorna för 1918 varit före. De med anledning därav fattade besluten ådagalägga tyvärr, att »ödets lotter falla mycket ojämnt». På ett och annat håll har dyrtidstillägget ökats, någon gång till dubbla beloppet, mot det i år utgående; på andra ställen ha besluten varit mindre gynnsamma. Någon i detalj gående redogörelse för utgången av denna fråga i det stora hela kan i år ej ifrågakomma, utan måste vi inskränka oss till att meddela ett och annat »stickprov».

Värnamo köping och landsförsamling: 180 kr. åt lärarekraft vid folkskolan, 100 kr. åt småskollärarinnor (samma belopp som i år utgå) jämte höjd bränsleersättning från 350 till 550 kr. resp. 200 till 300 kr. att utgå från och med innevarande år. Åt församlingens organist beviljades ett lönetillägg av 800 kr.

Ljusnarsberg, Örb.: 300 kr. åt folkskollärare, 200 kr. åt lärarinnor så väl i folk- som småskolan.

Laholms stads- och landsförsamling: Åt två lärare vardera 125 kr., åt övriga 75 kr., åt småskollärarinnorna 50 kr.

Stoby, Krst.: 100 kr. åt varje lärarekraft.

Väsby, Mlm.: 300 kr. åt folkskollärarna samt åt läraren vid h. folkskolan, 200 kr. åt folkskollärarinnorna, 175 kr. åt biträdande lärarinnorna, 150 kr. åt småskollärarinnorna.

Skede, Jönk.: 100 kr. åt lärare och 50 kr. åt lärarinnorna.

Stenkyrka, Gtb.: Höjning av bränsleersättningen till 210 kr. för folkskollärare och 140 kr. för småskollärarna.

Björkvik, Sdm.: 150 kr. åt lärare, 100 kr. åt lärarinnorna.

Kyrkefalla, Skb.: 200 kr. åt familjeförsörjare, 100 kr. åt ogifta.

Nättraby, Blek.: 50 kr. åt varje lärarekraft + pensionsavgifterna, 350 kr. åt kantorn.

Villberga, Upps.: 150 kr. åt varje lärarekraft i folkskolan, 80 kr. åt småskollärarinnorna.

Tranemo, Älb.: Skolrådet hemställer, att det i år utgående dyrtidstillägget av 75 kr. måtte för nästa år höjas till 250 kr. för lärare och 125 kr. för småskollärarinnorna.